

editorial

En aquest dotzè butlletí extraordinari de la sèrie monogràfica de quinze que dediquem a **la reforma de les pensions i la seva incidència en el sector públic**, el seu autor, **Rafael Laraña Cobo**, Professor Associat especialista en Seguretat Social de la Universitat Pompeu Fabra, ens ofereix el seu punt de vista respecte al **TRACTAMENT ESPECIAL DE DETERMINATS COL·LECTIUS: PERSONES QUE REALITZEN TREBALLS D'ESPECIAL PERILLOSITAT O PENOSITAT**.

UNA QÜESTIÓ CLÀSSICA DE LA SEGURETAT SOCIAL

L'actual art. 161 bis 1 LGSS recull la fórmula clàssica de la nostra legislació, per la qual **l'edat legal de jubilació podrà ser rebaixada per Reial decret en les activitats de naturalesa especialment penosa, tòxica, perillosa o insalubre i que tinguin elevats índex d'accidentalitat**.

L'especial tractament de determinats col·lectius o professions a l'hora de determinar l'edat de jubilació, no és doncs una qüestió nova. Ja des d'abans de la creació del nostre sistema de Seguretat Social han existit excepcions per les quals ha estat possible que determinats professionals poguessin avançar la seva jubilació.

ELS MECANISMES PER AVANÇAR L'EDAT DE JUBILACIÓ

El mecanisme que tradicionalment s'ha fet servir és l'establiment de **coeficients reductors** que s'apliquen al temps efectiu de treball, i el resultat és el període de temps en què resulta rebaixada l'edat de jubilació.

Els col·lectius pioners han estat, fonamentalment tres: mineria del carbó, treballadors del mar i treballadors ferroviaris.

Els coeficients s'elevan a mesura que el treball es realitza en condicions més dures. Per exemple, en la mineria del carbó, el més alt correspon a la categoria de miner picador (0,50) i el més baix a les categories d'exterior (0,05). D'aquesta manera, un miner, si treballa 10 anys com a picador, podrà avançar la seva jubilació 5 anys sobre l'edat legal aplicable a la resta dels treballadors (10 multiplicat per 0,5). El sistema establert per a la mineria del carbó, amb posterioritat s'ha adaptat a la resta de l'activitat minera.

Juntament amb aquests tres grups clàssics, la tècnica del coeficient reductor també s'ha aplicat a altres professions, com el personal de vol en treballs aeris.

Per altra banda, s'han utilitzat **mecanismes específics per a col·lectius concrets**: artistes i professionals taurins. En aquests casos no s'aplica un coeficient reductor, sinó que, per als artistes en espectacles públics, es pot avançar l'edat de jubilació en determinades activitats; i els professionals taurins, en funció de la seva categoria, han d'acreditar un nombre mínim d'actuacions.

ÚLTIMES TENDÈNCIES

El panorama d'activitats amb mecanismes d'anticipació de l'edat de jubilació s'havia quedat estancat des dels anys 80. Finalment, es va reactivar a partir de 2003 per a un col·lectiu fins al moment absolutament ignorat: els **treballadors discapacitats**. És innegable que una persona que pateix una discapacitat s'ha d'esforçar molt més que la resta per endreçar-se, desplaçar-se i complir amb les seves obligacions laborals. Producte de la sensibilització per aquest col·lectiu és el *Real Decreto 1539/2003, de 5 de desembre, que estableix coeficients reductors a favor de treballadors amb un grau de discapacitat igual o superior al 65 % (RDCRTD)*.

El *Real Decreto 1851/2009, de 4 de diciembre, por el que se desarrolla el artículo 161 bis de la Ley General de la Seguridad Social*, estableix la possibilitat d'anticipar l'edat de jubilació als treballadors amb una discapacitat igual o superior al 45 % que tenen reduïda la seva esperança de vida. En aquest cas no s'utilitzen coeficients reductors, sinó que s'estableix una edat de jubilació de 58 anys, sempre que s'hagi treballat amb la discapacitat un mínim de 15 anys.

Un altre col·lectiu que s'obre pas en l'anticipació de l'edat de jubilació és el dels treballadors del sector públic, concretament: **bombers**, que tenen reconegut un coeficient reductor del 0,20 pel *Real Decreto 383/2008, de 14 de marzo, por el que se establece el coeficiente reductor de la edad de jubilación en favor de los bomberos al servicio de las administraciones y organismos públicos*; i L'**Ertzaintza**, amb també un coeficient reductor del 0,20 des d'1 de gener de 2010, reconegut en la *Ley 26/2009, de 23 de diciembre, de Presupuestos Generales del Estado para el año 2010*.

LA NOVA REGULACIÓ

A diferència dels altres butlletins monogràfics sobre la reforma del sistema de pensions, en aquest cas **no podem examinar ni tan sols un projecte, ja que únicament tenim un mandat, que tampoc és en realitat recent**. Ja els Acords socials de l'any 2006 van plantejar la necessitat de regular aquesta qüestió. Aquests Acords es van plasmar a la *Ley 40/2007, de 4 de diciembre, de medidas en materia de Seguridad Social*, que, en la matèria que ens ocupa, va afegir la disp. add. 45^a a la LGSS, segons la qual s'establirà un procediment reglamentari per a rebaixar l'edat de jubilació, en el qual, amb caràcter previ, s'han de fer estudis sobre sinistralitat, toxicitat i penositat de les condicions de treball. Aquesta disposició afegeix dos qüestions importants: s'establiran coeficients reductors únicament quan no sigui possible millorar les condicions de treball; i si s'han d'establir aquests coeficients reductors, s'haurà d'incrementar la cotització del sector afectat, per garantir l'equilibri financer del sistema.

El cert és que tant aquest desplegament reglamentari com els estudis que comporta no s'han produït, i en aquesta situació en 2011 s'ha tornat a plantejar la necessitat d'un Acord social i econòmic, que recull, una vegada més, el compromís de dictar l'esmentat Reial decret, amb un afegit: s'haurà d'incloure un **primer catàleg de professions afectades per aquestes condicions de penositat, perillositat i sinistralitat**.

VALORACIÓ CRÍTICA

Què podem esperar d'aquesta iniciativa? En primer lloc (i no és poc) que es compleixi el compromís adquirit des de 2006 i plasmat a la LGSS des d'1 de gener de 2008. En el marc d'una reforma que gira sobre la perllongació de la carrera laboral, **és important donar sortida normativa al debat de les professions i col·lectius amb requeriments físics o psíquics que aconsellen la sortida del mercat laboral amb anticipació**.

Quin hauria de ser el contingut d'aquest Reial decret? Entenc que la primera finalitat, fora de tota discussió, és preservar la salut dels treballadors majors de 52 anys. Sota les premisses fixades en la disp. add. 45^a i l'Acord Econòmic i Social, aquesta norma reglamentària hauria de complir les següents expectatives:

- A través de l'estudi anunciat, s'han de detectar quines són les activitats laborals que presenten especials dificultats per la seva realització a partir de determinada edat, tenint en compte no només els requeriments físics, sinó també els psíquics. Aquest aspecte dota als poders públics d'un protagonisme fins ara desconegut, ja que formen part activa en el disseny del mapa laboral de les persones en edat pròxima a la jubilació i no es limiten a rebre passivament iniciatives i propostes.
- Aquest estudi ha de detectar també activitats amb alts índex de sinistralitat, tenint en compte fonamentalment, els accidents o malalties que pateixen les persones amb 52 o més anys.
- S'ha d'establir un procediment d'assignació de coeficients reductors clar i unificat per a totes les activitats, siguin per compte d'altri o per compte propi, per garantir el dret d'accés a aquest mecanisme de tots els treballadors i treballadores.
- És evident que el mecanisme escollit per avançar l'edat de jubilació és la utilització de coeficients reductors aplicables al temps efectiu treballat en cada activitat o professió.
- És, per últim, necessari, establir un increment en la cotització dels sectors afectats per aquesta norma, per tal de garantir l'equilibri financer del sistema. Aquest increment s'ha de repartir proporcionalment, entre empresa i treballador.

Aquesta norma, per tant, respectarà els mecanismes anteriors (uns basats en els coeficients reductors i d'altres no) i establirà un sistema objectiu de detecció de noves activitats que necessiten avançar l'edat de jubilació.

I el **sector públic**? La veritat és que el compromès Reial decret pot ser l'oportunitat per posar ordre la caòtica situació de l'avançament de l'edat de jubilació d'aquest sector. Les diferents normes sobre la matèria han plantejat importants dubtes sobre la coherència d'aquesta regulació: el RDCRTD únicament és d'aplicació a diversos règims, entre els quals no es troba el de Classes passives de l'Estat. Això significa que un treballador públic discapacitat inclòs al règim general es pot beneficiar

del coeficients reductors i un altre, en les mateixes condicions personals i laborals però acollit al règim de Classes Passives de l'Estat, en canvi no.

El mateix problema ens el trobem en totes les normes que estableixen mecanismes de reducció de l'edat de jubilació desplegant l'art. 161 bis LGSS. És diferent la salut d'un funcionari públic en el règim especial que la d'un empleat públic (funcionari o no) en el règim general? Potser ja és hora d'unificar aquest dret en totes les professions o, com a mínim, de ser coherents i dictar sempre les **normes reglamentàries necessàries per a incloure a tots els treballadors, amb independència del seu règim d'adscripció.**

Un altre dels problemes que presenta el sector públic és el **dret a accedir a una segona activitat quan els requeriments físics o psíquics ja no poden ser assumits per l'empleat públic.** És raonable, en aquests casos en els que hi ha un compromís de canviar les condicions de treball, establir mecanismes de reducció de l'edat de jubilació? Entenc que sí, sempre que es demostrï que no és possible l'accés a la segona activitat. Aquesta qüestió incrementa la seva importància en un moment com l'actual, quan es pretén ajornar l'edat de jubilació i fer servir tots els instruments possibles per allargar la carrera laboral de les persones.

El tractament dels cossos de seguretat mostra clarament la incoherència de la normativa vigent. **Quina és la raó objectiva per la qual un membre de l'Ertzaintza té dret a anticipar la seva edat de jubilació i un Mosso d'Esquadra no?**

I la Policia Local? En molts municipis existeix un reglament que regula la segona activitat. Aquesta regulació ens aporta algun inconvenient i alguns avantatges. L'inconvenient és de coherència: l'autonomia local ha permès que cada corporació decideixi si vol regular aquesta qüestió i com fer-ho. Al marge del poder d'autoregulació local, considero que una matèria com aquesta, que afecta a la salut i els drets de Seguretat Social, hauria de regular-se d'una manera més homogènia. Així mateix, en general aquesta regulació té una visió encertada de la qüestió, ja que la majoria de reglaments aprovats estableixen, com a primera opció, la possibilitat de realitzar tasques més adequades a les limitacions a l'esforç derivades de l'edat. D'aquesta manera, l'accés als mecanismes d'anticipació de l'edat de jubilació únicament serien d'aplicació quan no sigui possible aquesta adequació.

La veritat és que la nova norma reglamentària (i els estudis que comporta) és un instrument ideal per a posar ordre i equanimitat en la reducció de l'edat de jubilació al sector públic, facilitant mecanismes objectius pels quals es poden prendre decisions sobre quins són els sectors professionals de la nostra societat que necessiten l'aplicació de coeficients reductors. D'aquesta manera es justificaria mèdica i estadísticament el dret a avançar la jubilació de l'empleat públic i no dependria d'una conjuntura política o la necessitat puntual d'aprovar una llei de pressupostos.

Finalment, convé tornar a destacar la necessitat que aquesta norma s'aprovi en un termini raonable. No és bo per a la credibilitat del sistema de la Seguretat Social ni per al manteniment dels drets dels ciutadans, soterrar el debat i ajornar, una vegada més, el compromís adquirit amb la societat per a regular aquesta realitat.